

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Lausunto

1 (11)

19.1.2023

WTDno-2023-19

Bargoeallin- ja dásseárvováljagoddái

Ášši: HE 274/2022 vp Ráđđehusa evttohus riikkabeivviide lánkan sámedikkis addon lága ja rihkuslága 40 logu 11 §:a rievdadeapmin

Cealkámuša čoahkkáigeassu

- Ovtaveardásašvuođaáittardeaddji geahččá, ahte sámediggelága ođasmahttin lea okta dain deháleamos lánkaásahanproševttain, man galgá oazžut gárvvisin vel dán válgabaji áigge.
- Nu gohčoduvvon “lapinverokriterá” eret sihkkun válgalogahallamii merkema objektiivvaláš kriterain lea vuodustallon, iige dat leat vealaheaddji.
- Ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuođa dárkkálmahttimat ovddidit eamiálbmot sámiid iešmearridanvuoigatvuođa.
- Geatnegasvuohta váldit vuhtii sámiid vuoigatvuođaid čielggasmahttá virgeoapmahaččaid geatnegasvuođaid ja ovddida olmmošvuoigatvuođaid ollašuvvama.
- Gieldadihtomeriid guoski seđđosa lea sivva rievdadit nu, ahte dat vástida sámedikki evttohan hábmema.
- Giedahallamis leahkki nuppástusat sámediggeláhkii ovddidivčče eamiálbmot sámiid vuoigatvuođaid ollašuvvama Suomas mearkkašahtti lánkai.

Ovttaveardásašvuodaáittardeaddji cealkámuš

Ovttaveardásašvuodaáittardeaddji giitá vejolašvuodas, go beassá cealkit bargoeallin- ja dásseárvoválgoddái ráđđehusa evttohusas sámediggelága rievdadeapmin.

Ovttaveardásašvuodaáittardeaddji oaivvilda, ahte sámediggelága ođastus lea dehálaš lávki eamiálmot sámiid vuoigatvuodaid buoret ollašuvvamii Suomas. Nu Eurohpá ráđi (CM/ResCMN(2020)1) go Ovttastuvvan našuvnnaid (CCPR/C/FIN/CO/7, E/C.12/FIN/CO/7) olmmošriektesoahpamušaid bearráigeahččorgánat leat Suoma guoski ávžžuhusain jeavddalaččat bajidan ovdan dárbbu ovddidit eamiálmot sámiid iešmearridanvuoigatvuoda ja ovttaveardásašvuoda. Riikkaidgaskasaš olmmošriektesoahpamušaid bearráigeahččorgánaid ávžžuhusat leat guoskan erenomážit válgalogahallamii merkema kriteraid ja maddái eamiálmoga friija ja dihtui vuodđudeaddji ovdamiehtama skáhppoma eamiálmoga guoski áššiin.

Áittardeaddji oaivvilda, ahte evttohuvvon láchkaevttohus ovddidivčče dáid mihttomeriid ollašuvvama. Láchkaevttohus nanne eamiálmot sámiid iešmearridanvuoigatvuoda gielaset ja kultuvrraset guoski áššiin. Lága nuppástusain vástiduvvo maddái ON:id olmmošriektekomitea 2019 (CCPR/C/124/D/2668/2015 ja CCPR/C/124/D/2950/2017) ja nállevealaheami vuostásaš komitea 2022 (CERD/C/106/D/59/2016) addin čovdosiin ovdan bohtán olmmošriekteloavkidemiide áššiin, mat gusket sámedikki válgalogahallamii merkema.

Válgalogahallamii merkema kriteraid nuppástus lea vuodustallon

Ovttaveardásašvuodaáittardeaddji atná dehálažžan, ahte lága 3 §:a bajilčálus rievdaduvvo “sápmelaččas” mii čujuha identitehtii, vástidit duodalaš dárkkuhusa elege vuoigatvuoda bohtit merkejuvvot válgalogahallamii. Áittardeaddji geahččá, ahte evttohuvvon 3 §:a mielásaš

meroštallan jietnavuoigadahtton olbmuiin laktá vuohkkasit subjektiiivvalaš iešidentifikašuvnna gáibádusa objektiiivvalaš kriteraide, mat vuodđuduvvet gillii ja buolvaduvvamii. Giellakriterá olaheapmi ovtta buolva maŋŋelebbui dahká seammaláganin meroštallama Davviriikkaid sámekonvenšuvnnain ja seđđosiin, mat leat geavahusas Ruotas ja Norggas.

Ráđđehusa evttohusas válgalogahallamii váldima kriterain lea eret sihkkovuvvon dálá lága 3 §:a nubbi čuokkis elege ng. lappalaisvuodustus. Dálá lágas sápmelašvuoda oktan objektiiivvalaš vuodustussan lea maiddáidat, ahte olmmoš lea ”dakkár olbmo maŋisboahtti, gii lea merkejuvvon duottar-, meahcce- dahje guolásteaddjilappalažžan eana-, vearroguoddin- dahje heaggagirjjis.” Eanaš oassi ráđđehusa evttohusa kritihkas čuočcá lappalašvuodustusa eret sihkkumii. Juha Jooná sierraoaivil sámediggelága nuppástusa válmmaštalli doaibmagotti smiehttamuššii lea guovddáš bealiváldin, mii guottiha lappalašvuodustusa seailluheami, ja masa eanaš oassi ráđđehusa evttohusa eará vuostálasti cealkámušain guorrasa (gč. Sámediggelága nuppástusa válmmaštallan doaibmagotti smiehttamuš; Čoahkkáigeassu cealkámušmáhcahagas, VN/5875/2019-OM-130). Jooná sierraoaivilis ja lappalašvuodustusa eret váldima vuostálasti cealkámušain leat ovdan bukton čuoččuhusat das, ahte guoskevaš nuppástus sámediggeláhkii livčče vealaheaddji. Ovttaveardásašvuodaáittardeaddji árvvoštallama mielde lánhanuppástus ii leat ovttaveardásašvuodalága, Suoma vuodđolága dahje riikkaidgaskasaš olmmošriektesoahpamušaid vuostásaš, muhto buorebutge nuppástus, mii lea vuodustallon.

Lága nuppástusa maŋŋá ođđa objektiiivvalaš kriteraid galgá heivehit oktilaččat buohkaide, geat ohcalit válgalogahallamii. Ođđa kriterat eai leat njuolggá vealaheaddji, go dat ii vuoigadahte meannudit mainnaga sámejoavkkuid unohas lánkai. Juohkehačča, gii deavdá lága meroštallama, galgá merket válgalogahallamii.

Ovttaveardásašvuodálága mielde vealaheapmi lea eahpenjuolgat, jos daninassii neutrála seađus dahje geavat ásaha muhtin olbmuid heittogis sajádahkii gildojuvvon vealahanvuodustusa vuodul almmá, ahte dasa gávdnojit vuoigadahttinvuodustusat. Lapinverokriterá eret váldin váikkuha daid olbmuid sajádahkii, geat eai deavdde giellakriterá, muhto deavddášedje lapinverokriterá. Go giellakriterá leat hápmosis viiddideamen ovttain buolvvain, nuppástus váikkuha nappo olbmuid, geaid áhkuid ja ádjáid vanhemiin ii oktage leat duodaštuvvon vugiin oahppan sámegeiela vuosttas giellan. Dáid olbmuid joavkkus sáhttet leat olbmot, geat identifiserejit iežaset sápmelažžan. Válgalogahallamii merkema objektiivlaš kriteran áhku dahje ádjá vearrowerken ii goittotge leat vuodustallon.

Ráđdehusa evttohusas gávnnahuvvo, ahte guoskevaš historjjálaš registtarmerken čujuha ealáhussii iige dat dáhkit, ahte registari merkejuvvon olmmoš lea sápmelaš. Sierraoavila čállán Juha Jooná lea giedáhallan lapinvearu máksán suomelaččaid dutkamušain. Nákkosgirjii Juha Jooná čállá: *”Jagi 1684 Ylitornio mantáalogahallan sisttis doallá teavstta, mas gávnnahuvvo, ahte muhtin dálonat, geain lea leamaš suohkanis stuorra vearru, leat luohpan dáluin ja fárren davás, goas sii leat luovvanan buot vearuin. Sis leat bealddut, niittut, guollečázit, šibihat ja sii gávppašit lappalaččaiguin. Sii goittotge mákset vearu dušše ovttá dála, nugo lappalaččat, vaikke eai sii makkárgge lappalaččat leat, eai lahkage lappalaččat.”* (Jooná, 2019, *Ikimuistoinen oikeus*, s. 26)” (Jooná, 2019, *Ikimuistoinen oikeus*, s. 26) Jooná nákkosgirji sisttis doallá earáge ovdamearkkaid lappalažžan merkejuvvon suomelaččain, muhto son ii giedáhala dán problema olláge sierraoavilisttis.

Suopmelaččaid lapinvearu máksiid problema geardduhuvvá riektegeavadis. Alimus hálddahasrievtti 2015 addin jahkegirjemerrádusas ”oppalašvihkkedallama” vuodul lea váidaleaddji buolvaduvvan lapinvearu máksin 1700-logu beallemuttus merkejuvvon olbmos. Guoskevaš olmmoš lea sohkadieđuid mielde Giemajávrrri vuosttas suopmelaš ođđaáassin dollon Paavo Halonen bártnibártnibártnibárdni. Halonen manjisboahttiid beallelaččaid birra lea hui uhcán diehtu, muhto mihkkege ii čujut dasa, ahte oktage sis livčče lean sápmelaš. Dáid dieđuid vuodul orru erenomáš jáhkehahti, ahte alimus hálddahasriekti lea mearridan olbmo lasihuvvot sámedikki válgalogahallamii muhtin muddui nu ahte dat vuodđuduvvá su lapinvearu máksán suopmelaš máttarvánhemi.

Sierraoaivilis Juha Jona ákkastalai maiddá čuoovvovaš anekdootti vehkiin: ” Gáržžiduvvon ovdamearkka mielde helssetlaš bänkohoavda, geas lea dušše okta jo 1800-logus eallán máttarvánhén ja gean birra lea jagi 1962 jearahallamiin almmuhuvvon, ahte lea oahppan sámegeiela vuosttas giellan, ja su lea leamaš vejolašvuohta merket sámedikki válgalogahallamii. Nu maiddá buot su manjisboahhtit. Nuppe dáfus dakkár suovvagoikalaš badjealmmái, guhte atná iežas sápmelažžan ja buolvaduvvá buot njealji áhku ja ádjá bokte guovllu álgovuolggalaš sápmelaččain, ii beasa válgalogahallamii. ” Anekdootti ”helssetlaš bänkohoavdda” lágan olbmot leat mángga geardde eanet lapinvearu máksán manjisboahttiid joavkkus eandalii, jos guoskevaš kriterá olahuvvo Jona evttohan vugiin álot 1600-logu vearrogirjjiid rádjai.

Lappalašvuodustusa eret váldimii čuozihuvvon kritihka vuodđuduvvá eanaš osiin oainnuide ja fuolaide, mat gusket sámiid ruovttuguovllu eanavuoigatvuodaid. Historjjálaš registariin sáhtta vejolaččat boahttevuodas leat váikkuhus eana oamastussii ja geavaheapmái laktáseaddji gažaldagain, muhto sámedikki válgalogahallamii merkemis ii

leat oktavuoha dálá dahje boahhtevaš gažaldagaide ovttaskas olbmo eanaoamastusas dahje geavaheamis. Fámus leahkki lága 23 b § ii ráđđehusa evttohusa mielde nuppástuhtto. Guoskevaš paragrafa gieldá válgalogahallandieduid geavaheami earái go sámedikki válggaid doaimmaheapmái. Áidna spiehkastahkan leat statistihkkii ja dutkamuššii laktáseaddji geavaheapmi.

Sámediggi välljejuvvo ollašuhttit gillii ja kultuvrii laktáseaddji iešmearridanvuoigatvuođa. Danin lea guovddážis, ahte válgalogahallama olbmui lea ealli oktavuoha sámegielaide ja sámekultuvrii. Máttarvánhema historjjálaš registtarmerken ii leat dáhkideapmi dákkár oktavuodas. Danin áittardeaddji doallá, ahte lága 3 §:a nuppi čuoggá eret váldin lea vuođustallon.

Válgalogahallamii ohcan ja vuoigatvuođadorvu

Válgalogahallamii merkema objektiivlaš kriteraid nuppástusa lassin maddái válgalogahallamii merkemiid gieđahallan nuppástuvvá. Válgalávdegoddi viiddiduvvo. Ovtaveardásašvuođaáittardeaddji doallá dehálažžan evttohuvvon nuppástusa, mainna sihkarastojuvvo guovlluid ovddastusa lassin maddái sierra sámegielaid ovddastus válgalávdegottis. Ođđa nuppástusohcanlávdegoddi earuha nuppástusohcama sámedikki politihkalaš orgánain. Alimus hálddahasriekti seailu mañimuš váidalandáassin gáržžit doaibmaválddiin. Alimus hálddahasriekti sáhtta gieđahallat váidalusaid, jos váidalanlohpeohcamušas lea ovdan bukton vuođustallon čuoččuhus nuppástusohcanlávdegotti mearrádusa vuođđudeamis vealaheapmái dahje čielga lágavuostásašvuhtii.

Dáinna nuppástusain ollašuhtto oasil ON:id olmmošriektekomitea ja nállevealahankomitea čovdosiin ovdan bohtán kritihka čovdosiidda, mat vuođđuduvvet alimus hálddahasrievtti ”oppalašvihkkedallamii”. Ovtaveardásašvuođaáittardeaddji oainnu mielde váidalanvejolašvuohta

nuppástusohcanlávdegotti čovdosiin alimus hálddahasriektái lea vuodustallon. Go alimus hálddahasrievtti doaibmaváldi lea ráddjejuvvon vealaheapmái ja čielga lágavuostásašvuhtii, ii válgalogahallama guoski mearrádusaid buktima duopmostuoluid árvoštallamii sáhte áittardeaddji oainnu mielde atnit dakkárin, ahte dat ráddjejit ákkaheamet dahje govttohis vugiin eamiálbmot sámiid iešmearridanvuoigatvuođa.

Ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuođa dárkkálmahttimat ovddidit eamiálbmoga iešmearridanvuoigatvuođa

Ovttaveardásašvuođaáittardeaddji oainnu mielde lea dehálaš, ahte sámiid iešmearridanprinsihpa mielde virgeoapmahaččaid ja eará almmolaš hálddahasbarggu dikšu oassebeliid ráđđádallan- ja ovttasdoaibmangeatnegasvuohta čielggasmahtto (ráđđehusa evttohusa 9 § ja 9 b §). Evttohuuvon hábmemis nannejuvvo ng. FPIC-prinsihppa elege eamiálbmogis galgá oazžut dihtui vuodđudeaddji ovdamiehtama (“free, prior and informed consent”) áššiin, mat váikkuhit eamiálbmoga, dán dáhpáhusas sámiid, vuoigatvuođaide. (Láhkii lasihuvvo ođđa 9 b § meannudeami birra ovttasdoaimmas ja ráđđádallamiin. Paragráfa hábmen vástida vuoigatvuođaministeriija sámedikkiin ovttas ráhkadan ráđđádallangeatnegasvuođa guoski muittuhančállaga sisdoalu. Meannudanrávvaga buktin lága dássái lea vuodustallon, daningo virgeoapmahaččat ja eará almmolaš hálddahasbarggu dikšon oassebealit leat ožžon moaitámušaid bajimuš lágalašvuođagohcciin earret eará ráđđádallamiid rivttesáigásašvuođas (OKV/12/21/2016 ja OKV/8/50/2019).

Ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuođa buohta luhppojuvvo čavga ráddjemis sámiid ruovttuguvlui. Ovdamearkan eanageavaheami oasil ovttasdoaibman ja ráđđádallangeatnegasvuođa biirii gulašedje boahhtevuođas maddái dat proševttat, mat ollašuhthojit ruovttugovllu olggobealde, muhto maid váikkuhusat ollet ruovttuguvlui. Ráđđádallan- ja

ovttasdoaibmangeatnegasvuohta guoská maiddái erenomážit sámiid gillii dahje kultuvrii dehe sin sajádahkii dahje vuoigatvuođaide eamiálbmogin váikkuheaddji doaibmabijuid, vaikke dain ii livčče njuolgggo eatnandieđalaš oktavuoha ruovttuguvlui. Ovdamearkan sámegielaid oahpahus ruovttuguovllu olggobealde livčče maiddái ráđđádallan- ja ovttasdoaibmangeatnegasvuođa olis, vaikke dat meroštallama dáfus guoská ruovttuguovllu olggobeale guovlluid. Čavga ruovttuguvlui rádjašuvvan ráđđádallangeatnegasvuođa rahpan maiddái erenomážit gillii ja kultuvrii laktáseaddji eará doaibmabijuide lea vuodustallon, go vuhtii váldo ruovttuguovllu olggobealde ássi sámiid, erenomážit sámemánáid ja – nuoraid, stuorra mearri.

9 a § Vuoigatvuođaid fuopmášepmi ja hedjonahttingielddus

Sámiid vuoigatvuođaid fuopmášepmi guoski ođđa paragrafa čielggasmahtta vuodđolága 22 §:s dárkkuhuvvon virgeoapmahašgeatnegasvuođaid sisdoalu eamiálbmot sámiid vuoigatvuođaid ektui. Seamma láchkai guoskevaš ođđa seadus doarju ovtaveardásašvuođalága 5 §:s dárkkuhuvvon virgeoapmahaččaid geatnegasvuođa ovddidit ovtaveardásašvuođa ollašuvvama. Ovtaveardásašvuođaáittardeaddji doallá evttohuvvon sedđosa guottihahttin. Mánngain, erenomážit lágain, mat laktásit eanageavaheapmái, leat jo meroštallon iešguđetlágan gildosat doaibmabijuide, mat hedjonahttet sámiid vejolašvuođaid doalahit ja ovddidit giela ja kultuvrra. Lea vuodustallon, ahte almmolaš geatnegasvuohta sámiid vuoigatvuođaid fuopmášepmái biddjo sámediggeláhkii. Eará láchkaásaheapmái sáhtta boahttevuođasge girjet njuolggadusaid vuoigatvuođaid fuopmášepmis ja hedjonahttingildosis eandalii, jos guoskevaš láchkaásaheami suorggis lea dárbu sámediggeláhkii merkejuvvon guhkkelebbui manni geatnegasvuođaide sámiid vuoigatvuođaid fuopmášepmis.

Vuoigatvuodaid fuopmášepmi ja maddái kultuvrra ja giela doalahaneavttuid hedjonahttingielddus eaktuda virgeoapmahaččain ja eará almmolaš hálldahusbarggu dikšu oassebeliin máhtu dáid vuoigatvuodaid árvoštallamis eará vuoigatvuodaid ja servodaga dárbbuid ektui.

Ovttaveardásašvuodaáittardeaddji atná dehálažžan, ahte lága fápmuibohtima maŋŋá virgeoapmahaččaide ja eará hálldahusbargguid dikšu oassebeliide lágiduvvojit skuvlejumit ja dahkkojit rávvagat sámiid vuoigatvuodaid fuopmášeamis ja hedjonahttingildosis, sihke váikkuhusaid árvoštallamis. Sierra doaibmiid ráhkadusaide ja áššiid válmmaštallanproseassaide galgá bargat dárbblaš nuppástusaid sihkarastima várás, ahte sámiid vuoigatvuodat fuopmášuvvojit buot mearrádusbargamis, main lea váikkuhus sámegielaide ja kultuvrii dahje muđui eamiálbmoga vuoigatvuodaide ja sajádahkii.

Sámedikki válggaid doaimmaheapmi

Ráđdehusa evttohussii ja dál fámus leahkki sámediggeláhkii leat ovdanbukton vealahančuoččuhusat nu gohčoduvvon gielddaid fásta báikkiide elege gieldadihtomeriide. Sámediggelága 38 §:a mielde sámedikki lahttun bohtet válljejuvvot 21 eanemus jienaid ožžon evttohasa, dainna eavttuin, ahte sin joavkkus leat uhcimustá golbma evttohasa guđege sámiid ruovttuguovllu gielddas. Jos mas nu dáid gielddain eai leat dán joavkkus golbma evttohasa, bohtet dán gieldda evttohasain válljejuvvot golbma eanemus jienaid ožžon evttohasa. Dán lea čuoččuhan vealahit nuortalaččaid ja anáraččaid, daningo Anáris lea seammá lágan golmma báikki dihtomearri go eará gielddain, vaikke Anáris leat golbma giellajoavkku ja čielgasit eará ruovttuguovllu gielddaid eanet jietnavuoigadahtton jienasteaddjit.

Gieldadihtomeriid bokte sihkarasto sámedikki guvllolaš ovddastus. Dálá dihtomearrevuogádat lea vuodđoláhkaválgagotti láhkii evttohan geavat, mii laktása iešráđdemii namalassii ruovttuguovllus. Dihtomearrebáikkit

devdojit vuos eanemus jienaid ožžon evttohasain. Dan dihtii dihtomearrebáikkiide bohtet ovdasajis olbmot, geat livčče bohtán välljejuvvot jietnameari vuodul almmá dihtomeari haga. Guovtte mañimuš vággain dihtomearis lea leamaš váikkuhus dušše nu, ahte Soađegilis leat bohtán välljejuvvot evttohasat, geat eai livčče beassan sisa dušše jietnameriin.

Go gieldadihtomeriin lea dohkkehahtti mihttomearri guvllolaš ovddastusa sihkkarastin, iige dat dihtomearrevuogádaga ollašuhttinvuogi dihtii váikkut govttohis vugiin vágabohtosii, ii dálá dihtomearrevuogádaga sáhte doallat vealaheaddjin. Dát ii lunddolaččat dárkkut dan, ahte ii juoga nu nubbi vuogádat livčče seammá láhkai vejolaš. Dihtomeriid eretváldin ollásit dahje dihtomeriid heiveheapmi gieldda jietnavuoigadahtton olbmui mearrái livčče maddái ovttavewardásašvuoda perspektiivvas vejolaš. Ovttavewardásašvuodaáittardeaddji oainnu mielde dihtomeari guoski gažaldat gullá eamiálbmoga iešmearridanvuoigatvuoda biirii, iige dálá vuogádat, heivehuvvon dihtomearit dahje dihtomeriid eretváldin leat ruossalágaid ovttavewardásašvuoda guoski reguleremiin.

Sámediggi buvtii ovdan čoahkkimis 29.11.2022 dihtomearrevuogádaga nuppástusa nu, ahte gielddaid mielde välljejuvvošedje guokte lahtu ja okta várrelahttu guđege ruovttuguovllu gielddas. Lassin loahpain 13 lahtus vihtta galggašedje leat ruovttuguovllus. Ovdalis bohtán ovdanbuktima vuodul ovttavewardásašvuodaáittardeaddji geahččá, ahte sámedikki evttohan ođđa vuohki ollašuhttit dihtomearrevuogádaga ii maddái leat vealaheaddji vuohki ja dan oaččodettiin nana guottiheami sámedikkis, galggašii lánkaevttohusa hábmet dáid osiin vástidit sámedikki ovdanbuktán hábmema.

Ráđđehusa evttohusas jietnavuoigadahtton olbmuid vejolašvuohta jienastit sámedikki válggain figgojuvvo álkidahttot earret eará nu, ahte guhkiduvvo válgadoaimmahus guvttiin vahkuin, dahkko fástan válgabeaive jienasteapmi, fállujuvvojit mánggat jienastanbáikkid per gielda sihke dahkkojuvvo njuovžilabbon ja álkibun jienastit mánggain eará vugiin. Dát ođastusat ovddidit sámiid ovtaveardásašvuođa ja eamiálbmoga iešmearridanvuoigatvuođa ollašuvvama.

Loahpas

Ovtaveardásašvuođaáittardeaddji oaiivilda, ahte sámediggelága ođasmahttin lea okta dain deháleamos lánkaásahanprošeavttain, man galgá oažžut válmmašin vel dán válgabaji áigge. Sámediggi lea čoahkkimis addán nana doarjaga ráđđehusa evttohussii, mii lea dál giedahallamis, ja evttoha dasa dušše ovta válggaid gieldadihtomeari guoski nuppástusa. Giedahallamis leahkki nuppástusat sámediggeláhkii ovddidivčče mearkkašahtti lánkai eamiálbmot sámiid vuoigatvuođaid ollašuvvama Suomas.

Ovtaveardásašvuođaáittardeaddji Kristina Stenman

Bajit dárkkisteaddji Matti Jutila